

ДОВЖЕНКО І. В.

Київський університет туризму, економіки і права

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ (майбутніх фахівців сфери обслуговування)

У статті наголошується, що підвищення культури професійного спілкування майбутніх фахівців сфери обслуговування повинно здійснюватися під час їхнього навчання й оволодіння термінологічною лексикою. Важливу роль у цьому процесі відіграє самостійна робота. У статті головну увагу приділяється цілям, формам організації самостійної роботи. Пропонуються теми усних презентацій для самостійної підготовки майбутніми фахівцями сфери обслуговування.

Ключові слова: самостійна робота, ділова мова, культура спілкування, терміни, сфера обслуговування.

В статье говорится, что повышение культуры профессионального общения будущих специалистов сферы обслуживания должно осуществляться во время их обучения и усвоения терминологии. Важную роль в этом процессе играет самостоятельная работа. Главный акцент в статье уделяется целям, формам организации самостоятельной работы. Предлагаются темы устных презентаций для самостоятельной подготовки будущими специалистами сферы обслуживания.

Ключевые слова: самостоятельная работа, деловой язык, культура общения, термины, сфера обслуживания.

This article is about of process of forming professional culture intercourse by the future specialists of the comprehensive secondary and higher educational institutions. The article is devoted to the problem of student's independent work. The organization of independent research works of future service sphere specialists has been considered with special attention.

Key words: independent work, business language, culture intercourse, terms, service sphere.

У наш час відбуваються глобальні зміни в інформаційній, комунікаційній, професійній сфері сучасного суспільства, які вимагають перегляду ціннісних пріоритетів. Важливим стає розвиток таких педагогічних технологій, що забезпечують індивідуальний розвиток особистості, яка здатна до самостійного руху в інформаційному просторі, до уміння самостійно ставити і розв'язувати задачі, що виникають у професійній діяльності, самовизначенні та повсякденному житті. Акцент переноситься на формування творчих і відповідальних людей, здатних до постійного самонавчання протязом усього життя, самовдосконалення, самостійного творчого пошуку [1:120].

Проблема самостійної роботи студентів не нова. Її сутність викладена в працях багатьох учених: А. Макаренка, В. Белкіної, В. Бондар, О. Леонтьєва, Н. Масюкової, С. Симоненко, М. Смирнової, В. Сухомлинського та ін. Однак, незважаючи на численні дослідження з цієї проблеми, недостатньо розробленими залишаються проблеми організації самостійної діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування, які становлять предмет нашого дослідження.

Актуальність розробки теоретичних поглядів і практичних підходів до проблеми організації самостійної роботи студентів зумовлено наступними факторами: розвиток інформаційно-комунікаційних технологій надає нових можливостей, які мають бути засвоєні і впроваджені для підвищення ефективності самонавчання; у практиці середніх і вищих навчальних закладів, що готують фахівців сфери обслуговування, незважаючи на заплановану у навчальних планах самостійну роботу, її можливості не використовуються в достатній мірі [1:121].

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Метою самостійної роботи є сприяння формуванню самостійності як риси особистості, яка реалізується у вміннях систематизувати матеріал, доопрацьовувати конспекти лекцій, опрацьовувати рекомендовану літературу, готуватися до семінарських та контрольних занять.

Самостійна робота студентів, які навчаються в освітніх закладах сфери обслуговування передбачає:

- обов'язкове опрацювання інформації, що отримана безпосередньо під час лекційних занять;
- робота з навчальними посібниками, підручниками та конспектом лекцій у бібліотеках;
- самостійне вивчення окремих тем або питань (мозковий “штурм”) із розробкою власного конспекту, плану;
- робота з додатковою літературою (монографіями, науковими статтями, матеріалом з мережі Інтернет тощо) та довідковою літературою (словниками, енциклопедіями, глосаріями тощо);
- виконання письмових завдань і робіт, у т.ч. творчих (презентацій, рефератів, повідомлень, виступів, доповідей на

актуальні та дискусійні теми, есе, письмових відповідей на проблемні питання, курсових робіт);

- виконання індивідуальних завдань (аналітична, дослідницька робота, моделювання професійної ситуації тощо);

- виготовлення наочності (таблиць, схем, графіків тощо);

- складання картотеки літератури за змістом певної теми чи питання;

- підготовка до лекційних, семінарських, контрольних робіт;

- участь у наукових конференціях, семінарах, круглих столах, дискусіях, бесідах тощо;

- робота над вирішенням ситуаційних завдань (“кейс-метод” – англ. case – випадок, обставина, стан справ; докази, аргументи) – самостійна підготовка студентів за окремою темою, проблемою, а також розроблення міждисциплінарних завдань і занять на професійну компетентність;

- розробка проблемних ситуацій, участь у рольових і ділових іграх, тренінгах;

- складання словника термінів, понять та категорій з теми чи дисципліни;

- створення кросвордів, блок-схем та інтелект-карт;

- самостійна робота студента в мережі Інтернет (пошук і обробка інформації, організація діалогу, складання тематичних Web – сторінок тощо) та інші види завдань і занять.

У навчально-виховній роботі середнього та вищого закладу сфери обслуговування має домінувати орієнтація на процес самоорганізації й самореалізації кожного студента. Усвідомлення суті та закономірностей самостійної пізнавальної діяльності, оволодіння високим рівнем ефективності її організації є одним з шляхів удосконалення процесу навчання і розвитку особистості. У процесі цілеспрямованої і систематичної самостійної діяльності студенти набувають досвід самостійної роботи, удосконалюють себе як фахівця.

В сучасних умовах студент повинен самостійно включати у свою діяльність безперервний потік інформації, критично її оцінювати та аналізувати. Сучасний студент повинен мати високий рівень інформаційної культури й високий рівень розвитку пізнавальної самостійності.

Під самостійністю слід розуміти не тільки вміння робити самостійні висновки і застосовувати одержані знання в практичній діяльності, але й можливості організувати свою діяльність без сторонньої допомоги [2:31].

Отже, під самостійною роботою у навчальному процесі ми розуміємо різні види індивідуальної і колективної роботи студентів, яка здійснюється в аудиторний та поза аудиторний час за завданнями викладача без його участі.

Правильна організація та планування самостійної роботи дозволяє стимулювати репродуктивну, пошукову й творчу діяльність.

Вбачаємо два основних напрямки побудови навчального матеріалу дисципліни на основі самостійної роботи студентів: збільшення ролі самостійної роботи у процесі аудиторних занять шляхом розробки методик і форм, здатних забезпечити високий рівень самостійності студентів і якість підготовки майбутніх фахівців; підвищення активності студентів у всіх напрямках самостійної роботи.

Самостійна робота у навчальному процесі визначається її дидактичними функціями. Вона сприяє кращому засвоєнню знань, виховує потребу в самоосвіті, формує професійні уміння і навички, максимально розвиває пізнавальну діяльність особистості, забезпечує розвиток професійної компетенції майбутнього фахівця.

Основні форми організації самостійної роботи студентів у середніх спеціальних і вищих навчальних закладах визначаються такими параметрами: зміст навчальної дисципліни, рівень освіти і ступінь підготовленості студентів, необхідність упорядкування навантаження студентів при самостійній роботі [2:29].

Виходячи з цих параметрів, для майбутніх фахівців сфери обслуговування можуть бути запропоновані наступні форми організації самостійної роботи студентів:

- семестрові завдання;
- атестаційні роботи;
- курсові роботи;
- дипломні роботи.

Цілями самостійної роботи студентів повинні стати:

- якісне засвоєння матеріалу;
- вироблення умінь і навичок навчальної діяльності;

- формування пізнавальних здібностей студентів;
- формування готовності до самоосвіти;
- формування самостійності як якості особистості [3:73].

Залучаючи студентів до самостійної діяльності, необхідно враховувати також психологічні особливості кожного студента, а також створювати навчально-методичні комплекси, зокрема методичні рекомендації для самостійної роботи, навчальну літературу, навчальні посібники і предметні програми, тематичні словники, енциклопедії, лекції, консультації, плани семінарських занять, тестові завдання, контрольні питання для перевірки знань студентів [4:271].

Отже, мотиваційний вплив викладача надзвичайно важливий у процесі організації самостійної роботи студентів:

- корисність виконуваної роботи (викладач налаштовує студента, що опрацьований матеріал знадобиться йому у майбутній професії);
- залучення до олімпіад;
- використання мотивуючих факторів контролю знань (рейтинг, накопичувальні оцінки);
- заохочувальні фактори (стипендія, преміювання, додаткові бали);
- індивідуалізація та диференціація завдань;
- особистість викладача – як інтенсивний мотиваційний фактор (викладач є прикладом для студента як професіонал, як творча особистість; він повинен враховувати сильні і слабкі сторони студента, його індивідуальні здібності і схильності, бачити і розвивати найкращі якості студента як майбутнього фахівця, допомагати розкрити творчий потенціал студента, визначити перспективи його внутрішнього росту).

Погоджуємося із думкою Ткаченко А. В., яка вважає, що у студента часто виникає ситуація, коли у нього формується потреба пізнати, оволодіти чимось новим, невідомим, потрібним, а засобів задоволення такої потреби у навчальному процесі студент не знаходить [5:294].

На нашу думку, одним з потрібних напрямків самостійної роботи студентів є створення презентацій, оскільки ці завдання містять в собі пізнавальні методи і прийоми, з якими тісно пов'язані засвоєння та якість навчання.

Для студентів, що навчаються в освітніх закладах сфери обслуговування корисно запропонувати такі теми усних презентацій: “Культура спілкування за професійним спрямуванням”; “Термінологія сфери обслуговування”; “Абревіатури у вашій майбутній фаховій діяльності”; “Конфлікт і способи його вирішення”; “Гостинність – запорука успішного готелю”; “Особливості професійного діалогу”; “Правила ведення полілогу в галузі обслуговування”;

“Відкриття готелю й добір обслуговувального персоналу”; “Обов'язки адміністратора готелю”; “Карта вин – обличчя ресторану”; “Бронювання номерів у готелі”; “Туристичний бізнес в Україні та світі”.

Варто також запропонувати студентам написання рефератів-презентацій, для створення яких вони відшукують необхідні інформаційні ресурси, такі як: літературні джерела, Інтернет. Таким чином, студенти вчаться виокремлювати потрібні теоретичні та демонстративні матеріали, komponувати їх у презентацію, а безпосередньо на презентації розвивають необхідні уміння й навички спілкування для майбутньої професії.

Доведено, найважливішими професійно значущими якостями фахівців сфери обслуговування є: інтерес до професії, самостійність та комунікативні вміння. Освічена людина сьогодні — це самостійна людина, що вміє самостійно приймати рішення, самостійно добиватися поставленої мети, має навички власними силами оволодівати знаннями, удосконалювати свою фахову майстерність індивідуально.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Золочевська М. В.* Особливості організації самостійної дослідницької діяльності студентів у педагогічному ВНЗ / М. В. Золочевська // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – Вип. 50, ч. 2. – 400 с.
2. *Мельник О. В.* Організація самостійної роботи студентів / О. В. Мельник, А. Д. Бойко, Д. А. Бойко // Матеріали междунар. научно-практ. конф. [“Современные направления теоретических и прикладных исследований '2007”], (Одесса, 2007). – Одесса : Черноморье, 2007. – Т. 6 : Педагогика, психология и социология. – 95 с.
3. *Мовчан И. Н.* О значении самостоятельной работы студентов в ВУЗе / И. Н. Мовчан // Матеріали междунар. научно-практ. конф. [“Современные направления теоретических и прикладных исследований '2007”], (Одесса, 2007). – Одесса : Черноморье, 2007. – Т. 6 : Педагогика, психология и социология. – 95 с.
4. *Єчкало Ю. В.* Організація самостійної роботи студентів в інноваційному навчальному середовищі / Ю. В. Єчкало // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2006. – Вип. 43. – 418 с.
5. *Ткаченко А. В.* Роль самостійної роботи в активізації пізнавальної діяльності студентів / А. В. Ткаченко // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Вип. 50, ч. 2. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – 400 с.